

DOI: 10.11649/a.2233

Article No.: 2233

Adeptus
nr 16/2020 r. pismo humanistów

Paweł Kowalski – adiunkt w Instytucie Slawistyki PAN. Kierownik Centrum Slawistycznej Informacji Naukowej i przewodniczący Komisji Bibliografii Lingwistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów. Zainteresowania naukowe: słowotwórstwo słowiańskie, terminologia językoznawcza, socjolingwistyka.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6459-2621>

e-mail: pawel.kowalski@ispan.waw.pl

Paweł Kowalski

Wybrane aspekty polskiej humanistyki cyfrowej z perspektywy językoznawczej

Wstęp

Celem niniejszego tekstu jest przybliżenie czytelnikom wybranych zagadnień związanych z humanistyką cyfrową w Polsce w ujęciu językoznawczym oraz pokazanie możliwości dalszych kierunków badań w tym zakresie. Zarówno dobór tematów, jak i zaprezentowane przeze mnie informacje mają charakter wprowadzający w szerokie pole badawcze, jakim jest humanistyka cyfrowa, stanowiąc dobry wstęp do zainteresowania się tymi problemami.

Nie ulega wątpliwości, że jesteśmy obecnie świadkami dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości naukowej, zarówno w jej wymiarze językowym, jak i pozajęzykowym. Na naszych oczach dochodzi do przekształceń w obrębie dotychczasowych modeli pracy naukowej. Słuchając ostatnio wykładu Macieja Piaseckiego na temat narzędzi służących do obróbki tekstu i digitalizacji, miałem w pamięci nie tak dawne słowa jednej z moich profesorek, która na początku XXI wieku opowiadała, jak za czasów jej studiów – a było to we wczesnych latach drugiej połowy XX wieku – chodziła do biblioteki z grubymi zeszytami pod pachą, żeby przepisywać do nich interesujące i potrzebne jej w pracy naukowej fragmenty książek. Fragmenty te potem wykorzystywała w swoich badaniach, inspirowały ją do dalszych poszukiwań naukowych, część z nich kilkanaście lat później pozwalała jej przygotowywać się na zajęcia ze studentami. To osobiste doświadczenie badaczki przekazane

The study was conducted at the author's own expense.

No competing interests have been declared.

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License (creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2020.

młodsze pokoleniu w okresie, kiedy powszechne stało się wśród studentów kserowanie, już wtedy budziło pewne zdziwienie, dodatkowo podsycane niezrozumieniem, wśród osób przyzwyczajonych do nowszych metod powielania tekstów.

Kilkanaście lat później metody i narzędzia do obróbki tekstu jeszcze bardziej ewoluowały. Dziś widok człowieka z telefonem, skanującego w bibliotece kolejne strony książek, nikogo nie dziwi, a w większości oddziałów bibliotecznych dostępne są także wielkie elektroniczne skanery, pozwalające w łatwy sposób przenieść treści z książek drukowanych do postaci elektronicznej. Studenci funkcjonujący w takich warunkach oczekują, że wszelkie materiały będą dostępne w formie cyfrowej.

Upowszechnienie się przestrzeni cyfrowej jako kanału komunikacji akademickiej spowodowało istotne zmiany na wielu płaszczyznach współczesnej rzeczywistości. Jak pisze Ewa Szczęsna, warszawska badaczka cyfrowego świata:

Technologie cyfrowe wprowadzają odmienne od dotychczasowych warunki funkcjonowania tekstu. Kreują takie gatunki i formy tekstowe, jak na przykład SMSy, e-maile, czaty czy serwisy i fora internetowe, charakteryzujące się odmienną od dotychczasowej strukturą przekazu, modyfikacjami w sferze gramatyki tekstu, specyficzną stylistyką i zmianami w sferze jednostek podstawowych. Te ostatnie poddane zostają polisemiotyzacji, skoro współwystępującymi jednostkami stają się słowo, ikona czy dźwięk (Szczęsna, 2006, s. 222).

Dziś opisana powyżej rzeczywistość cyfrowa, w której funkcjonują teksty, uległa dalszym przeobrażeniom. Technologie stają się jeszcze bardziej zaawansowane, co ma swoje konsekwencje w komunikacji poza sferą cyfrową, która coraz częściej ulega hybrydyzacji, przejmując różne elementy z przestrzeni cyfrowej (zob. np. Тошович, 2015). Chodzi tutaj o hybrydyzację rozumianą zewnątrznie, w której mieszają się elementy ze sfery cyfrowej i pozacyfrowej. Przykładami mogą być stosowane w mowie współczesnej młodzieży etykiety wyrazowe symboli wyrażanych emotikonami, jak:

smutek, litość, radość dodawane do wypowiedzi, często na jej końcu, por. *na obiad dziś jest pomidorowa, radość; dziś znowu pada, nie pojedziemy na wycieczkę, smutek.*

Podobne znaczenia ma również funkcjonowanie – także w mowie potocznej młodego pokolenia – wyrażenia *xd*, które wymawiane jest ‘iksde’, od symbolu graficznego imitującego uśmiechniętą buzię XD (por. też, choć o innym charakterze, np. *LOL*, derywat *lolowy* i in.), przenikające z różnych internetowych gatunków tekstowych. Hybrydyzacja

tego typu przeciwstawia się hybrydyzacji wewnętrznej, polegającej m.in. na mieszanii stylów potocznego i dziennikarskiego we współczesnej komunikacji masowej, co prowadzi do hybrydyzacji mediów (por. m.in. Kiklewicz, 2009; Nycz, 2013).

Przymiotniki *cyfrowy* i *digitalny* w komunikacji naukowej

W ostatnich kilkudziesięciu latach w światowej humanistyce zauważyć można rosnącą popularność przymiotnika *cyfrowy*, który upowszechnia się w międzynarodowych dyskursach naukowych, wchodząc także do terminologii językoznawczej (por. Albert, 2002). Przystawiany jest także w polskiej terminologii naukowej, w tekstach badaczy różnych dyscyplin naukowych. Najczęściej występuje w terminach złożonych o dwuelementowej strukturze mającej charakter syntagmy o postaci grupy nominalnej rzeczownik + przymiotnik, np. nazwa obiektu, nazwa dyscypliny/subdyscypliny + przymiotnik:

pol. *słownik cyfrowy, korpus cyfrowy, leksykografia cyfrowa, stylistyka cyfrowa, socjolingwistyka cyfrowa* i in.

Swoją popularność zawdzięcza czynnikom pozajęzykowym, upowszechnieniu komputeryzacji, a także rosnącej popularności Internetu jako środka komunikacji językowej, w tym akademickiej, oraz jako istotnego narzędzia w warsztacie badawczym językoznawców. Słowniki oferują różnorodne definicje przymiotnika *cyfrowy*, przy czym zazwyczaj odnoszą się do dwóch głównych znaczeń: „mający związek z cyframi” oraz „związany z techniką wytwarzania, przesyłania i przetwarzania sygnałów zapisanych w systemie binarnym (zero-jedynkowym)” (Słownik Języka Polskiego, b.d.-a). Swoją popularność w terminologii naukowej przymiotnik ten zyskuje dzięki drugiemu ze wskazanych znaczeń.

Obok przymiotnika *cyfrowy* w tekstach pojawia się przymiotnik międzynarodowy, używany w podobnym znaczeniu i w podobnych kontekstach. Ma on w polszczyźnie dwa warianty: *digitalny* i *dygitalny*. Słownik języka polskiego definiuje przymiotnik *digitalny* jako „wykorzystujący technikę cyfrową; cyfrowy, dygitalny” (Słownik Języka Polskiego, b.d.-b). Przymiotnik występuje w większości języków europejskich i pozaeuropejskich:

słow. *digitalna baza podatkov*,
serb. *дигитални речник*,
chorw. *digitalni rječnik*.

O ile jeszcze nie tak dawno w terminologii polskiej obserwować można było zamienne używanie przymiotników *cyfrowy* i *digitalny*, o tyle ostatnio częstość użycia przymiotnika *digitalny/dygitalny* maleje na rzecz przymiotnika *cyfrowy*¹. Podobnie zresztą jak w przypadku formacji pochodnych, derywatów czasownikowych *cyfryzować* i *digitalizować*² oraz rzeczownikowych *cyfryzacja* i *digitalizacja* (por. np. Ministerstwo Cyfryzacji). Można to tłumaczyć próbą ujednocnienia terminologii związanej z komputeryzacją i cyfryzacją, a także intuicją użytkowników polszczyzny, którzy przymiotnik *cyfrowy* odbierają jako bardziej zrozumiały, silniej zakorzeniony w systemie językowym niż ekwiwalent międzynarodowy *digitalny/dygitalny*, odczuwany wciąż jako nowy. Dystrybucja przymiotnika *digitalny/dygitalny* jest więc w polszczyźnie ograniczona, a w terminologii naukowej rzadkie jest wymienne jego użycie w kontekstach przeznaczonych dla formy *cyfrowy*. Sporadyczne są poświadczenia w tekstach takich jednostek, jak: *słownik digitalny/dygitalny*, *humanistyka digitalna/dygitalna*, *stylistyka digitalna/dygitalna*, przy dobrze znanych i powszechnych terminach, jak *słownik cyfrowy*, *humanistyka cyfrowa*, *stylistyka cyfrowa*, będących odpowiednikami angielskich terminów *digital dictionary*, *digital humanities*, *digital stylistic*. Jeśli już polskie terminy pojawiają się w tekstach językoznawczych, są to zazwyczaj poświadczenia jednostkowe. Odmienna dystrybucja przymiotników *cyfrowy* i *digitalny* (a także ich form pochodnych) wynika z istniejących subtelnych różnic znaczeniowych między nimi. Digitalizację (podobnie jak cyfryzację) można łączyć z remediacją, a więc zmianą charakteru obiektu z analogowego do postaci cyfrowej (zdigitalizowanej³). Świadczą o tym użycia tekstowe derywatów *digitalizacja*, *cyfryzacja*, *digitalizować*, *cyfryzować* (i w formie dokonanej *scyfryzować*, *zdigitalizować*):

Materiały audio zostały **scyfryzowane**⁴ przez Mikołaja Rajpolda z Ictus Label, opracowane merytorycznie oraz podzielone na utwory przez studentów IEiAK uczestniczących w Warsztatach etnologicznych (Stanisz, 2014).

Digitalizacja to przetwarzanie materiałów analogowych na formę cyfrową (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, b.d.).

Zdigitalizowane zbiory archiwów państwowych są sukcesywnie zamieszczane w Internecie (Archiwa Państwowe, b.d.).

¹ Por. pol. *technologia digitalna/dygitalna* – *technologia cyfrowa*, *baza digitalna/dygitalna* – *baza cyfrowa*.

² W przypadku wariantów *digitalizować/dygitalizować* widoczna jest w tekstach przewaga formy pierwszej (*digitalizować*).

³ Na ten istotny fakt zwrócono mi uwagę w jednej z recenzji, co pozwoliło doprecyzować ten fragment tekstu.

⁴ Wszystkie zaznaczenia, jeśli nie zaznaczono inaczej, pochodzą od Autora tekstu.

Przymiotnik *cyfrowy* może odnosić się do obiektu, który istnieje od początku w postaci elektronicznej (por. *słownik cyfrowy*, *humanistyka cyfrowa*), formacje *digitalny*, *digitalizować*, *zdigitalizować* są natomiast silnie łączone z samym procesem remediacji, zmianą właściwości obiektu, stąd brak takich jednostek terminologicznych, jak *humanistyka digitalna* czy *słownik digitalny*. W terminologii mamy więc różnicowanie się znaczeń, choć w języku ogólnym mogą się one zacierać.

Przyglądając się obecnej polskiej terminologii językoznawczej, którą wpisać można w szerokie pole semantyczne 'humanistyka cyfrowa', a w węższe 'językoznawstwo cyfrowe', można zauważyć wariantowość w stosowaniu poszczególnych terminów. Powstają i upowszechniają się jednostki terminologiczne, których zakresy w pewnym stopniu pokrywają się, tworząc terminy synonimiczne czy quasi-synonimiczne. Zauważalne jest np. wypieranie przez przymiotnik *cyfrowy* cieszącego się dotychczas popularnością przymiotnika *komputerowy*, który upowszechnił się w drugiej połowie XX wieku w związku z rozwojem językoznawstwa komputerowego (por. Alberts, 2002). Tego typu wymiennosc (różnorodność członów przymiotnikowych i innych) zaobserwować można także w innych językach, np. w języku włoskim używane są często zamiennie terminy *informatica umanistica* i *umanistica digitale*, w rosyjskim *киберлингвистика*, *интернет-лингвистика*. Rozpatrując to w kontekście funkcjonalnym, można mówić o powszechnej kolokacji członów głównych z poszczególnymi przymiotnikami, a więc o terminach kolokacyjnych.

Cyfrowość, słowotwórstwo i terminologia

Jedną z istotnych tendencji współczesnej komunikacji językowej jest skłonność do ekonomii wypowiedzi. Upowszechniają się zatem mechanizmy kompresyjno-kondensacyjne, zachodzące na różnych poziomach języka i w różnych stylach językowych (por. Grzenia, 2006). Obok form analitycznych, dwuczłonowych, w których występują często używane synonimicznie przymiotniki *komputerowy*, *elektroniczny*, *cyfrowy*, *digitalny*, powszechne stają się złożenia z lewostronnym członem związanym o strukturze e- + termin jednoelementowy dobrze już ustalony w systemie. Człon e- w tego typu derywatach stanowi skrócony element przymiotnika elektroniczny, a więc takie derywaty, jak np. *e-lexicography*, *e-terminology*, które prezentują powyższy model, wyprowadzane są z syntagmy *leksykografia elektroniczna*, *terminologia elektroniczna* (ang. *electronic lexicography*, *electronic terminology*), a ich ekstensja semantyczna pokrywać się może również z takimi jednostkami, jak *leksykografia*

komputerowa, leksykografia cyfrowa, terminologia cyfrowa. Element e- w systemie terminologicznym kondensuje znaczenia, które w różny sposób są reprezentowane w strukturze powierzchniowej, tzn. odpowiada mu kilka wyrażen, jak *elektroniczny, komputerowy, cyfrowy, internetowy*. Model ten upowszechnia się pod wpływem języka angielskiego, por. np. *e-leksykografia, e-słownik, e-baza* (ang. *e-terminology, e-leksikography, e-dictionary*). Wszystkie one wpisują się w szeroko ujmowaną e-derywację, tworząc e-kompozyty (zob. np. Greń i in., 2016; Mieczkowska, 2014).

W polskiej terminologii językoznawczej związanej z Internetem dość rzadko używany jest element *cyber-*, który zazwyczaj występuje w dwóch znaczeniach: pierwszy człon wyrazów złożonych wskazujący na ich związek znaczeniowy ze sterowaniem, kontrolą; pierwszy człon wyrazów złożonych mających związek znaczeniowy z „cyberprzestrzenią” (Internetem) (Wikisłownik, b.d.). W znaczeniu drugim element *cyber-* może więc być postrzegany synonimicznie do elementu *e-*. Występuje w słownictwie ogólnym i potocznym, a także w słownictwie specjalistycznym: naukowym i technicznym. Poświadczony jest także w terminologii językoznawczej, tworząc jedną z subdyscyplin językoznawstwa określaną jako cyberlingwistyka, która – łącząc zagadnienia lingwistyczne, informatyczne i programowanie maszynowe – bada komputerową komunikację medialną (Самарин, 2019). Austriacko-serbski lingwista Branko Tošović stosuje element *cyber-* (w wersji rosyjskiej *кибер-*) w słowotwórstwie. Odnosi go do zjawisk językowych występujących w Internecie, a zatem do funkcjonowania języka online. Opisując deminutywy, które są tworzone i używane w różnych gatunkach internetowych (fora, czaty, blogi, poczta elektroniczna, media internetowe), używa terminu *кибердеминутивы* i *кибердеминуця*. Zaznacza, że sam zakres znaczeniowy *cyberdeminucji* można rozumieć wąsko albo szeroko. Przy wąskim rozumieniu w centrum zainteresowania: „znajdują się deminutywy, które w pełni funkcjonują wyłącznie w Internecie i które powstały w przestrzeni cyfrowej. W szerokim rozumieniu nacisk położony jest na wszystkie deminutywy, które używane są w Sieci⁵” (Tošović, 2015, s. 387).

Językoznawstwo cyfrowe może być więc rozumiane jako to, które bada język online, język Internetu. Do tego typu badań możliwe jest włączanie narzędzi cyfrowych, jak w przypadku np. analizy narzędziami cyfrowymi języka mediów społecznościowych. Jest to o tyle istotne, że obserwować możemy lawinowy przyrost materiału, którego zbadanie niekiedy

⁵ Tłumaczenie własne.

nie jest możliwe bez pomocy zaawansowanych narzędzi analizy tekstowej. Przykładem niech będzie ustalanie autorstwa czy chronologii utworów w ramach badań stylometrycznych, w których badania dzięki nowym środkom technicznym można prowadzić szybciej i na znacznie większym materiale źródłowym.

Bibliograficzna baza językoznawstwa slawistycznego iSybislaw

Przykładowym źródłem, które dostarcza materiału terminologicznego związanego z humanistyką cyfrową, a na które chciałbym zwrócić uwagę, jest Bibliografia językoznawstwa slawistycznego iSybislaw. W bazie iSybislaw, w której stosowane są dwa języki informacyjno-wyszukiwawcze: starszy język klasyfikacji, zapożyczony jeszcze z wersji papierowej, i nowszy – język słów kluczowych, którego jednostki odzwierciedlają pola badawcze współczesnej slawistyki, znaczna część takich jednostek to terminy językoznawcze. W wielojęzycznym zbiorze zawartym w bazie iSybislaw znajduje się słowo kluczowe *leksykografia komputerowa*, brakuje natomiast m.in. słowa kluczowego *leksykografia cyfrowa*, mimo że w tytułach dokumentów rejestrowanych w bazie, którym w opisach rzeczowych przypisane jest słowo kluczowe *leksykografia komputerowa*, z łatwością odnaleźć można takie różnojęzyczne (choć z dominacją angielszczyzny) terminy i frazy, jak: *digital lexicography systems*, *digital comparative lexicography*, *digital dictionaries*, *Multilingual dictionaries on-line*, *electronic multilingual dictionary*, *Bulgarian-Polish electronic dictionary*, *Virtual lexicographic systems*, *virtual lexicographic laboratory*, *електронски речник*. Znajdują się tam również pełne tytuły: „Zdygitalizowany słownik języka polskiego jako pomoc w pracy językoznawcy na przykładzie edycji elektronicznej *Słownika wileńskiego*”; „Web-based Digital Lexicographic Bilingual Resources”. Jak widać, system terminologii językoznawczej (w tym wypadku przede wszystkim angielski o charakterze międzynarodowym, ponieważ większość tytułów angielskich tworzona była przez autorów z krajów słowiańskich) cechuje duża różnorodność w zakresie terminologii związanej z komputeryzacją.

Klasy ekwiwalencji z zakresu humanistyki cyfrowej (językoznawstwa cyfrowego) w bazie bibliograficznej iSybislaw wymagają więc uzupełnień. Obecnie reprezentacja wiedzy w tym polu badawczym jest ograniczona, co wynika z nowości tematu i niewielkiej jeszcze liczby prac językoznawczych, w których podejmowane są te zagadnienia. Najpełniejsza, choć

obejmująca jedynie cztery punkty dostępu do treści dokumentu, jest czteroelementowa klasa ekwiwalencji międzyjęzykowej 'humanistyka cyfrowa' z takimi jednostkami, jak:

ros. *цифровая гуманитаристика*,
ukr. *цифрова гуманітаристика*,
ang. *digital humanities*.

Funkcjonuje też klasa *słownik elektroniczny* z dwoma wariantami angielskimi *digital dictionary* i *electronic dictionary*, przy braku np. relewantnego słowa kluczowego w języku polskim *słownik cyfrowy*. Naszym zadaniem na przyszłość jest więc uzupełnienie takiego zbioru wielojęzycznych słów kluczowych, by odzwierciedlały (mapowały) także nowe i aktualne problemy sławistyczne zawarte w tekstach językoznawczych (slawistycznych).

Czym jest, a czym nie jest humanistyka cyfrowa

Pojęcie humanistyki cyfrowej jest wielopłaszczyznowe i niedookreślone (por. np. Maryl, 2017, s. 288; Przystek-Samokowa, 2016). Mimo wielości prac poświęconych humanistyce cyfrowej wśród badaczy nadal istnieją duże rozbieżności w jej definiowaniu, a jej status ontologiczny pozostaje niejasny. Pojawiają się zatem pytania, czy należy postrzegać ją jako odrębną dyscyplinę, ku czemu skłaniają się badacze zagraniczni. A może jest to raczej paradygmat badawczy czy nurt badań? Niezdecydowanie w tej kwestii widać w dyskusji nad humanistyką cyfrową tak w środowisku krajowym (por. np. Maryl, 2017; Radomski, 2015), jak i zagranicznym (Svensson, 2016). Sądzę, że zgodność środowiska co do tej kwestii nie jest obecnie możliwa. Interesujące w tej dyskusji są słowa lubelskiego badacza Andrzeja Radomskiego, który pisze, że nie będzie definiował pojęcia humanistyki cyfrowej ze względu na rozległość pola badawczego oraz ciągle zmieniające się metody i narzędzia (Radomski, 2015, s. 6). Badacz ten podkreśla, że „to praktyka zakreśla sposób rozumienia i uprawiania humanistyki cyfrowej” (Radomski, 2015, s. 6). Obecnie na gruncie polskim mamy więc do czynienia z czymś, co można określić jako konstituowanie się humanistyki cyfrowej, polegające na przypisywaniu jej określonej tożsamości. Znamienna w tym kontekście jest też przesiąknięta dychotomią wypowiedź szwedzkiego badacza Patrika Svenssona: „Humanistyka cyfrowa jako dyscyplina od kilkudziesięciu lat jest przedmiotem sporów, osiągając rozpoznawalność i swoistą dojrzałość. Cały czas jednak pozostaje na etapie formowania, planowania, co sprawia, że obecnie mamy możliwość dogłębnego jej zbadania i opisanie” (Svensson, 2016, s. 7).

W Polsce, w przeciwieństwie do słów Svenssona, dyskusja na temat humanistyki cyfrowej toczy się od niedawna. W mnogości definicyjnej humanistyki cyfrowej podnoszone są takie elementy, jak aspekt społeczny, praca zespołowa, międzynarodowa i współpraca międzydyscyplinowa (por. np. Ucińska, 2017).

Zakończenie

Przypatrując się dzisiejszym tendencjom w naukach humanistycznych, warto podkreślić współwystępowanie takich terminów, jak *humanistyka* i *humanistyka cyfrowa*, gdzie ta druga uznawana jest za jedną z odmian nowej humanistyki (por. Nycz, 2017). Stanowi odmianę atrakcyjną, ponieważ coraz częściej narzędzia cyfrowe nie stanowią wyłącznie dodatku do badań humanistycznych, z których okazji korzystają badacze, lecz rozwijane pod kątem przydatności stają się obiektami badań i naukowych poszukiwań jako istotny element kultury, także tej cyfrowej. Narzędzia cyfrowe stają się codziennością warsztatową, źródłową i przedmiotową humanistów. Środowisko polskie na razie dystansuje się od tworzenia szczegółowych definicji omawianego pola badawczego.

Z punktu widzenia językoznawczego i terminologicznego widać różnorodność nominacyjną w terminologii językoznawczej. Poszczególne jednostki słownictwa specjalistycznego wchodzą w zakres języka, który określić można jako język lingwistów cyfrowych. Samo określenie język lingwistów cyfrowych pozostaje oczywiście pewnym uproszczonym konstruktem myślowym, pojęciem wąskim w perspektywie języka polskiej lingwistyki/języka polskich lingwistów (szerzej także języka humanistyki/języka humanistów). Niewątpliwie znajduje się *in statu nascendi*, o czym świadczy duża wariantywność i mnożenie synonimicznych czy quasi-synonimicznych jednostek słownictwa, także przy wykorzystaniu aktualnych mechanizmów słowotwórczych i leksykalnych. Temat ten wart jest podjęcia szczegółowych badań na szerszym słowiańskim i niesłowiańskim materiale językowym.

Bibliografia

Alberts, M. (2002). E-terminology. *Lexikos*, 12, 90–104. <https://doi.org/10.5788/12-0-762>

Archiwa Państwowe. (b.d.). *Digitalizacja i udostępnianie w Internecie dokumentacji z zasobu archiwów państwowych*. Archiwa.gov.pl <https://www.archiwa.gov.pl/pl/dla-uzytownikow/digitalizacja/digitalizacja-zasobu-archiwow-panstwowych>

- Greń, Z., Holly, K., Itoya, B., Mętrak, M., Smółkowa, T., & Żółtak, A. (2016). *Języki zachodniosłowiańskie wobec pożyczek angielskich w ostatnim dwudziestolecu: Gramatyka, leksyka, pragmatyka, uwarunkowania społeczno-kulturowe*. Instytut Języka Polskiego PAN.
- Grzenia, J. (2006). *Komunikacja językowa w Internecie*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kiklewicz, A. (2009). Warianty języka: Próba systematyzacji. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, 2009, 67–86.
- Maryl, M. (2017). Kim są polscy humaniści cyfrowi? *Teksty drugie*, 2017(1), 286–300. <https://doi.org/10.18318/td.2017.1.24>
- Mieczkowska, H. (2014). E-kompozita czy e-zestawienia (na materiale słowacko-polskim). *Rocznik Słowistyczny*, LXIII, 77–89.
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. (b.d.). *O digitalizacji*. Kultura cyfrowa.mkidn.gov.pl. <http://kulturacyfrowa.mkidn.gov.pl/pages/digitalizacja/o-digitalizacji.php>
- Nycz, R. (2013). W stronę humanistyki innowacyjnej: Tekst jako laboratorium. Tradycje, hipotezy, propozycje. *Teksty Drugie*, 2013(1–2), 239–255.
- Nycz, R. (2017). *Kultura jako czasownik: Sondowanie nowej humanistyki*. Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk.
- Przastek-Samokowa, M. (2016). Czym jest humanistyka cyfrowa? Pole semantyczne pojęcia (zarys). *Zeszyty Informacji Naukowej*, 54, 82–93.
- Radomski, A. (2015). Humanistyka cyfrowa w praktyce: Analiza i wizualizacja obrazów. *Roczniki kulturoznawcze*, 6(4), 5–15. <https://doi.org/10.18290/rkult.2015.6.4-1>
- Słownik Języka Polskiego WN PWN. (b.d.-a). Cyfrowy. W *Słownik Języka Polskiego*. 25 lutego, z <https://sjp.pwn.pl/szukaj/cyfrowy.html>
- Słownik Języka Polskiego WN PWN. (b.d.-b). Dygitalny. W *Słownik Języka Polskiego*. 25 lutego, z <https://sjp.pwn.pl/sjp/dygitalny;2555622.html>
- Stanisz, A. (2014, czerwiec 24). *Raport: Co, ile, kto do tej pory*. Cyfrowearchiwum.amu.pl. <http://cyfrowearchiwum.amu.edu.pl/article/25>
- Svensson, P. (2016). *Big digital humanities: Imagining a meeting place for the humanities and the digital*. University of Michigan. <https://doi.org/10.2307/j.ctv65sx0t>
- Szczęsna, E. (2006). Poetyka w świetle domen cyfrowych. *Teksty Drugie*, 2006(4), 219–238.
- Tošović, B. (2015). Кибердеминуција. W I. Stramljič-Breznik (Red.), *Manjšalnice v slovanskih jeziki: Oblika in vloga* (ss. 386–397). Zora.
- Ucińska, J. (2017). Humanistyka cyfrowa: Problemy definiowania pojęcia. *Zagadnienia Informacji Naukowej*, 55, 124–145. <https://doi.org/10.36702/zin.352>
- Wikisłownik. (b.d.). *Cyber-*. W *Wiktionary.org*. Pobrano 25 lutego, z <https://pl.wiktionary.org/wiki/cyber->
- Самарин, Д. А. (2019). О роли киберлингвистики в современной научной парадигме. *Вестник Череповецкого государственного университета*, 3, 110–117.
- Тошович, Б. (2015). *Интернет-стилистика: Монография*. Флинта.

Korpusy, konsorcja

- Polska część infrastruktury naukowej CLARIN ERIC. (b.d.). <http://clarin-pl.eu/pl/strona-glowna/>
- Konsorcjum DARIAH. (2014). <http://dariah.pl/>
- Narodowy Korpus Języka Polskiego. (b.d.). <http://www.nkjp.uni.lodz.pl/>

Bibliography (transliteration)

- Alberts, M. (2002). E-terminology. *Lexikos*, 12, 90–104. <https://doi.org/10.5788/12-0-762>
- Archiwa Państwowe. (b.d.). *Digitalizacja i udostępnianie w Internecie dokumentacji z zasobu archiwów państwowych*. Archiwa.gov.pl <https://www.archiwa.gov.pl/pl/dla-uzytkownikow/digitalizacja/digitalizacja-zasobu-archiwow-panstwowych>
- Greń, Z., Holly, K., Itoya, B., Mętrak, M., Smółkowa, T., & Żółtak, A. (2016). *Języki zachodniosłowiańskie wobec pożyczek angielskich w ostatnim dwudziestolecu: Gramatyka, leksyka, pragmatyka, uwarunkowania społeczno-kulturowe*. Instytut Języka Polskiego PAN.
- Grzenia, J. (2006). *Komunikacja językowa w Internecie*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kiklewicz, A. (2009). Warianty języka: Próba systematyzacji. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, 2009, 67–86.
- Maryl, M. (2017). Kim są polscy humaniści cyfrowi? *Teksty Drugie*, 2017(1), 286–300. <https://doi.org/10.18318/td.2017.1.24>
- Mieczkowska, H. (2014). E-kompozita czy e-zestawienia (na materiale słowacko-polskim). *Rocznik Słowistyczny*, LXIII, 77–89.
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. (b.d.). *O digitalizacji*. Kultura cyfrowa.mkidn.gov.pl. <http://kulturacyfrowa.mkidn.gov.pl/pages/digitalizacja/o-digitalizacji.php>
- Nycz, R. (2013). W stronę humanistyki innowacyjnej: Tekst jako laboratorium. Tradycje, hipotezy, propozycje. *Teksty Drugie*, 2013(1–2), 239–255.
- Nycz, R. (2017). *Kultura jako czasownik: Sondowanie nowej humanistyki*. Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk.
- Przastek-Samokowa, M. (2016). Czym jest humanistyka cyfrowa? Pole semantyczne pojęcia (zarys). *Zeszyty Informacji Naukowej*, 54, 82–93.
- Radomski, A. (2015). Humanistyka cyfrowa w praktyce: Analiza i wizualizacja obrazów. *Roczniki kulturoznawcze*, 6(4), 5–15. <https://doi.org/10.18290/rkult.2015.6.4-1>
- Samarin, D. A. (2019). O roli kiberlingwistyki v sovremennoj nauchnoj paradigme. *Vestnik Cherepovetskogo gosudarstvennogo universiteta*, 3, 110–117.
- Słownik Języka Polskiego WN PWN. (b.d.-a). Cyfrowy. W *Słownik Języka Polskiego*. 25 lutego, z <https://sjp.pwn.pl/szukaj/cyfrowy.html>
- Słownik Języka Polskiego WN PWN. (b.d.-b). Dygitalny. W *Słownik Języka Polskiego*. 25 lutego, z <https://sjp.pwn.pl/sjp/dygitalny;2555622.html>

Stanisz, A. (2014, czerwiec 24). *Raport: Co, ile, kto do tej pory*. Cyfrowearchiwum.amu.pl. <http://cyfrowearchiwum.amu.edu.pl/article/25>

Svensson, P. (2016). *Big digital humanities: Imagining a meeting place for the humanities and the digital*. University of Michigan. <https://doi.org/10.2307/j.ctv65sx0t>

Szczęsna, E. (2006). Poetyka w świetle domen cyfrowych. *Teksty Drugie*, 2006(4), 219–238.

Toshovich, B. (2015). *Internet-stilistika: Monografija*. Flinta.

Tošovič, B. (2015). Kiberdeminuciâ. W I. Stramljič-Breznik (Ed.), *Manjšalnice v slovanskih jeziki: Oblika in vloga* (pp. 386–397). Zora.

Ucińska, J. (2017). Humanistyka cyfrowa: Problemy definiowania pojęcia. *Zagadnienia Informatyki Naukowej*, 55, 124–145. <https://doi.org/10.36702/zin.352>

Wikisłownik. (b.d.). *Cyber-*. W *Wiktionary.org*. Pobrano 25 lutego, z <https://pl.wiktionary.org/wiki/cyber->

Some Notions about Polish Digital Humanities in the Linguistic Perspective

This article is devoted to selected aspects of digital humanities in Poland, especially academic communication and linguistic metalanguage. Considerations in this respect have so far focused primarily on topics related to the use of digital tools in humanities research rather than those concerning the ontological status of this research field. This paper presents the impact of issues associated with digital humanities on language and communication space. The study focuses on how linguistic and communicative reality changes in contact with what is classified as digital humanities. The discussion considers word-formation, lexical and semantic phenomena in linguistic terminology, using material from the iSybislaw digital bibliography and other sources.

Keywords:

digital bibliography; digital humanities; Polish language; word-formation; terminology

Wybrane aspekty polskiej humanistyki cyfrowej z perspektywy językoznawczej

Artykuł poświęcony jest wybranym aspektom humanistyki cyfrowej w Polsce w perspektywie komunikacji naukowej i metajęzyka językoznawstwa. Ma charakter wprowadzający, dlatego też zarysowane w nim tematy, różnorodne, lecz związane wspólnym słowem kluczowym, jakim jest językoznawstwo, mają na celu wskazanie możliwości badawczych, które stoją przed badaczami lingwistami. Dotychczasowe rozważania na temat humanistyki

cyfrowej w Polsce koncentrują się głównie na kwestiach związanych z wykorzystywaniem i użytecznością narzędzi cyfrowych w badaniach humanistycznych, znacznie rzadziej dotyczą statusu ontologicznego tego pola badawczego. W niniejszym artykule przybliżam kwestię oddziaływania zagadnień łączonych z humanistyką cyfrową zwłaszcza na polską przestrzeń językową. Uwzględniłam zjawiska słowotwórcze, leksykalne, semantyczne na gruncie słownictwa specjalistycznego (terminologii szeroko rozumianego językoznawstwa), wykorzystując także materiał z bibliografii cyfrowej iSybisław.

Słowa kluczowe:

bibliografia cyfrowa; humanistyka cyfrowa; język polski; słowotwórstwo; terminologia

Citation:

Kowalski, P. (2020). Wybrane aspekty polskiej humanistyki cyfrowej z perspektywy językoznawczej. *Adeptus*, 2020(16), Article 2233. <https://doi.org/10.11649/a.2233>

Publication History:

Received: 2020-02-03; Accepted: 2020-11-10; Published: 2020-12-31